

Стоптані чорнобривці

Михась Ткач

– Шу-у-шугу! – вривається зненацька, немов злодій, осінній вітер на подвір'я, шарудить десь під стріхою, нараз своєю холодною рукою обнімає Улянці, що тулиться на ганку, босі ноги і вмить кудись зникає. Віщун-невидимка? Не впіймати його, не угнатися...

Вискалилося сонце – наче золотий дощ упав на вузьеньку грядку чорнобривців під вікнами. "І в мене, як у мами зацвіли гарненько", – пораділа дівчинка. – Як у мами..." – зупинилася на думці, мрійні оченята пригасли. Десь взялася хмарина, аж потемніло побіля хати. На дитячому серці – смуток. Опустила голівку Уляна – дихання зупинила уява. Рік уже, як бачить маму тільки в снах, як чує її голос повсякчас у собі. А то – лише згадка... "Добре, що тато повернувся! Що б ми робили з Іванком?" Впам'ятку їй і досі той день, коли його відправляли на заслання. І вона йшла услід за підводою тоді, мама плакала... "Це років п'ять тому?.. – задумалася. – Мені тоді вже було шість, а Іванкові – всього один." Уявила братика: такий худенький і блідий-блідий та засмучений.

Нараз припишкла. Біля воріт – тривожний гомін... Холодом війнуло на дівчинку, аж затремтіла. Затаїла подих.

Вона чула ці голоси вже вчора...Серед ночі застугоніло в двері. Батько вийшов з хати, обізвався в сінях:

— Хто?

— Одчиняй. Місцева влада.

Уляна, що вискочила услід за батьком, по голосу впізнала сільського активіста Овдія, сусіда, що оббирав льохи, а на тому тижні зняв хреста на церкві.

— А чого це влада вночі?

— А того! Одчиняй – розкажемо, — обізвався той же голос. – Один уже взяв... – почувся смішок за дверима. Стало розуміло, що він не один.

Уляна похопилася: "Тату, не відчиняй! Тату..." То був не голос – крик дитячої душі. Серце сполохано забилося, бо чула страшне про сусідів.

Вночі вивели сусіда Степана до колодязя... Старенький батько вискочив услід, умовляв: "Розстріляйте мене замість сина, у нього шестеро дітей". Упав до ніг Овдія – не помогло.

Дівчинка трясла батька за руку, аби той не зробив помилку. Та він і сам добре розумів, з якими намірами прийшли ці люди. Намацав під старим пальтом рушницю, яку приховав ще п'ять років тому, клацнув затвором. Постояли трохи – пішли...

Згадка – мов блискавка. "Це знову вони –" бригада!" – сполошилися. Шкрябнула хвіртка – обімліла. Підхопилася, щоб попередити батька, проте не встигла.

Троє місцевих активістів, серед яких був і Овдій, разом з нею увірвалися в дім. Один з них ухопив на ліжку сонного Іванка і жбурнув у причинене вікно. В ту ж мить батька

збили з ніг, навалилися на нього втрюх, зв'язали руки і повели з хати. Овдій, що виходив останній, зняв біля порогу кожух і накинув на свої плечі.

— Не стріляйте татка, не стріляйте!.. - в розпачі кричала Уляна, вискочивши на вулицю.

— Там Іванко, доню, Іванко... - обізався батько, оглянувся біля воріт і пішов, зі скрученими за спиною руками, до підводи.

Уляна вибігла на город: братик сидів скоюблений під кущем смородини і розтирав кулачком брудні п'яточки на обличчі. Тихо схлипував.

— Де болить: — допитувалася в нього сестричка. Хлопчик мовчав.

— То - комнезами... Знову нашого татка забрали... - пожалілася братикові, бо більше не було кому. Далі обняла його і повела до хати.

Та не встигли діти оговтатися, як біля двору знову вчулися чоловічі голоси, лайка. На дорозі заторохкотіли вози. Хтось розчинив ворота навстіж, і кілька підвід заїхало на подвір'я. Відтак заповнили все довкола, стоптали смородину, чорнобривці. Перелякані діти поховалися в хаті, але Овдій вивів їх на город, аби не заважали. Бо вже четверо чоловіків здерлися на дах і почали шматувати солом'яну стріху: курява стовпом піднялася на обійсті. Хата на очах у дітей вмить змінилася - засвітила ребрами. Їм важко було збагнути до кінця, що на обійсті діється. Розгублені і безпорадні блукали довкола, як на пожежі. Плакали обоє. Уляна, розтираючи гарячі сльози, благала чоловіків не займати їх оселю, поки не прийде батько, однак на те ніхто зважав. Тоді вона ухопила Овдія за руку, сподіваючись на увагу сусіда, але той пхнув дівчинку...

— Куркульська погань! - кинув злостиво. - Будеш заважати - до білих ведмедів відправляю...

Під обід лишилися тільки стіни - почали розбирати їх. Важке паліччя з гуркотом падало на землю. Деякі колоди від удару розвалювалися навпіл. Всю деревину вантажили на підводи і вивозили з двору...

Над будинком розгулявся дикий смерч. Розтягували навіть хатні речі. Гребли все, що попадало під руки. Цінніше розносили по домівках... Брали доти, поки було що брати.

Під кінець дня хата зникла... Тільки лишилася піч, від якої сумно височів у небо бовдур. Деінде валялося стареньке збіжжя, лежав битий посуд. Дерев'яний рундук, на якому любила сидіти Уляна, перекинутий лежав осторонь. Його чомусь "будівники" нового життя не взяли.

Надворі сутеніло, накрапав дощ - холодний, колючий. Діти налякані, вбиті горем, не маючи над головою даху, позалазили під піч.. Іванко притулився до краю темної дірки і помітно тремтів.

— Тобі страшно? - спитала Уляна.

— Страшно-о... - протягнув хлопчик. Губи його помітно ворушилися — Ти бачила? Чорнобривці наші стоптали... - мовив ображено і заплакав.

Дівчинка обняла його, притисла до себе.

— Не плач. Ти ж великий хлопчик. Тато прийде, то нас захистить. От наказаніє! Не

розмазуй бруд по щоці, — посварила. Потім витягла з вузлика шкоринку хліба, яку підбрала на спустошеному обійсті, розламала навпіл і віддала одну половинку Іванкові. Враз зовсім поруч загавкав собака, і вони, сполохавшись, полізли в глибину підпіччя. Насувалася ніч...